

Waarom zijn er nog bèta-studenten?

Verschenen in *Het Financieele Dagblad*, 14 januari 2005

Het aantal studenten in de exacte wetenschappen is in het afgelopen decennium behoorlijk gedaald. In de natuurkunde, bijvoorbeeld, bedroeg de daling van het aantal ingeschreven studenten bijna dertig procent, terwijl in de wiskunde die daling zelfs meer dan veertig procent bedroeg. Er wordt gevreesd dat een dergelijke daling tot een tekort aan hooggeschoold personeel met een bèta-achtergrond zal leiden en daarmee de innovatiemogelijkheden van de Nederlandse economie sterk zal beperken. Werkgevers laten nu al vaak klachten horen over een tekort aan hooggeschoolde kenniswerkers. Beoefenaren van de exacte wetenschappen zelf vrezen dat door de dalende studentenaantallen het niet langer mogelijk zal zijn om onderzoeksgroepen met een minimale kritische omvang in stand te houden. Daarmee worden de exacte wetenschappen in Nederland de nek omgedraaid. Het zou, gezien deze zorgen, een goed idee moeten zijn om middelbare scholieren te stimuleren voor een exacte studie te kiezen, bijvoorbeeld door een dergelijke keuze te subsidiëren.

De economen Bas Jacobs en Dinand Webbink hebben in een opvallend préadvies voor de vereniging van staathuishoudkunde van afgelopen december het bestaan van een tekort aan bèta-studenten naar het land der fabelen verwezen. Subsidies om het aanbod van bèta's te vergroten wordt door hen bovendien ineffectief genoemd. Binnenkort zal het CPB met een rapport komen dat deze standpunten nader onderschrijft.

Hun redenering is eenvoudig. Als er op de arbeidsmarkt een tekort aan bèta's zou zijn, zou via marktwerking de lonen voor bèta's ten opzichte van andere beroepsgroepen gestegen moeten zijn. Uit hun gegevens blijkt dit echter niet. In de afgelopen vijftien jaar zijn bijvoorbeeld economen, die afgestudeerd zijn op WO niveau, gemiddeld tien procent meer gaan verdienen dan bèta's. In deze periode is het aantal op universiteiten ingeschreven studenten in de economie toegenomen. Er is dus geen tekort aan bèta's, maar eerder een tekort aan economen. Subsidiëring van bèta-studenten is om die reden al onnodig. Er is echter een tweede reden waarom dit ineffectief is, namelijk omdat relatief veel afgestudeerde bèta's en technici buiten hun eigen vakgebied werkzaam zijn. Subsidiëring van deze laatste groep mensen leidt dan niet tot meer kenniswerkers.

De analyse van Jacobs en Webbink heeft mijn volledige sympathie. Op deze plaats heb ik al eerder beweerd dat we op weg zijn naar een maatschappij waarin kennis niet meer zo'n kostbaar goed is (zie mijn column van 9 mei 2003, desgewenst na te lezen op mijn website <http://center.uvt.nl/staff/verbon/>). Meer argumenten om het belang van (exacte) kennis te relativieren zijn wat mij betreft dus welkom.

Maar er is toch iets vreemds in hun verhaal dat mij, als econoom, doet denken dat er iets niet klopt. Ik zie dagelijks economiestudenten langs komen. De meeste van deze studenten komen naar de universiteit om een diploma te halen en daarna een mooie baan in het bedrijfsleven te vinden. Academische belangstelling is hen vreemd. Zij willen bovendien alleen maar hapgrage brokken ontvangen, en daarom mag de opleiding niet te moeilijk worden. Er mogen ook niet al te veel contacturen zijn, want de gemiddelde student heeft naast zijn of haar studie een 'baantje' van twintig uur per week om daarmee uitbundige consumptieverlangens te kunnen financieren.

Mijn perceptie van bèta-studenten is heel anders. Dit zijn gemotiveerde studenten, die weten dat er geen hapklare brokken worden geboden, dat er veel

geestelijke energie aangewend moet worden om de leerstof onder de knie te krijgen, dat er veel contacturen zijn en dat er geen tijd overblijft voor een bijbaan. Het zijn hard werkende jonge mensen die niet iedere week op donderdagmiddag al beginnen met feest vieren.

Economen zijn geneigd te veronderstellen dat ieder individu erop uit is zijn welvaart te maximaliseren, tegen zo gering mogelijke offers. De offers voor een bèta-student zijn echter groot, en de welvaartswinst van geleverde inspanningen zijn minimaal. De feestvierende economiestudent heeft later immers ook nog eens een hoger inkomen dan de ascetische natuur- of wiskundestudent.

Waarom is die laatste bereid als een kluizenaar te studeren, en als dank daarvoor na de studie met een lager inkomen dan een econoom genoegen te nemen? Als alle middelbare scholieren gelijk zouden zijn, zouden zij, gewapend met de gegevens van Jacobs en Webbink, geen van allen een exacte studie moeten kiezen.

Uiteraard zijn niet alle leerlingen in het middelbare onderwijs gelijk. Er zijn talenten, en er zijn middelmatige geesten. Voor de laatste groep zal een exacte studie een doodlopende weg zijn. Gezien de eisen die een dergelijke studie stelt, zullen alleen de meer dan gemiddelde talenten een exacte studie met succes kunnen afronden. Maar met die constatering wordt de paradox alleen maar groter! Als je slimmer bent dan de anderen, zou je moeten weten dat je niet een zware studie met geringe opbrengsten moet volgen. Dan ga je economie studeren.

Werkgevers huilen krokodillentranen om het tekort aan kenniswerkers, maar ze betalen liever meer aan afgestudeerden met een economische achtergrond. Het is daarom niet zo verwonderlijk dat, zoals Jacobs en Webbink constateren, maar weinig bèta's binnen hun eigen vakgebied blijven werken. Waarschijnlijk komen veel van hen uiteindelijk toch in een economische of commerciële functie terecht. Kiezen voor exact is dan een indirecte manier om later in een economisch beroep je zwakkere collega's van de middelbare school alsnog te kunnen aftroeven.

Harrie Verbon is hoogleraar openbare financiën aan de Universiteit van Tilburg (H.A.A.Verbon@uvt.nl)